

„Az írás és a beszéd módja mindenkit leleplez.
Jól beszélni és írni magyarul, ez tehát igazából: jellemkérdés.”
Illyés Gyula

Kedves 7. évfolyamos tanuló!

A 6. évfolyamon a jellemzés műfajának megismerésekor azt is megtudtad, hogy valakinek a belső tulajdonságaira következtethetünk a beszédéből, sőt az írásának külalakjából is. Ezért választottuk Illyés Gyula gondolatát a 7. évfolyamos nyelvtankönyved mottójául, hiszen a benne lévő tananyag beszéded és írásod csiszolását segíti. Ebben a tanévben a korábbiaknál szerteágazóbb nyelvtani ismeret, nyelvhelyességi tudnivaló vár rád. Továbbfejlesztheted helyesírási és kifejezőképességedet is.

Célunk az, hogy anyanyelvedet, a magyar nyelvet mind mélyebben megismerd, és igényesen használd, de tovább foglalkozunk a testbeszéddel, annak értelmezésével és alkalmazásával is.

A tankönyved megismertet az egyszerű mondatokkal és a mondatrészekkel. A könyv végén fogalomtárat találsz, amelyben a 7. évfolyamon tanult új fogalmak rövid értelmezését olvashatod el. A szógyűjtemény és a tollbamondások szövege abban segít, hogy gyakorolhasd a helyesírást. A 7. évfolyamos tankönyved az új, A magyar helyesírás szabályai tizenkettedik kiadása alapján íródott. Tekintsd hát e könyvet jó barátodnak!

JÓ MUNKÁT KÍVÁNUNK!
A szerző és a szerkesztő

Hasznos információk

A tankönyvben a következő jelölésekkel találkozol.

A feladatoknál lévő ikonok (jelzések)

! Ha a színes téglalapban lévő szöveg vastag betűkkel van írva, jegyezd meg és tanuld meg az ott olvasottakat!

Ha a színes téglalapban lévő szöveg normál vastagságú betűkkel van írva, jó, ha tudsz az ott közletről!

Könnyen megoldható feladat

Közepesen nehéz feladat

Nehéz feladat

Párban dolgozzatok!

Csoportban dolgozzatok!

A füzetbe dolgozz!

A könyvben található rövidítések

Mondattan

állapothatározó	áll	időhatározó	i
birtokos jelző	b	képes helyhatározó	ké
célhatározó	c	mennyiségjelző	me
eredethatározó	et	mértékhatározó	mé
eredményhatározó	eny	minőségjelző	mi
értelmező jelző	é	módhatározó	m
eszközhatározó	e	okhatározó	o
fokhatározó	f	részeshatározó	r
hasonlító határozó	has	számhatározó	sz
helyhatározó	h	társhatározó	t
		vonzathatározó	v

állítmány = _____ Á alany = _____ A tárgy = _____ T
határozó = _____ H jelző = J

T. = Tollbamondás (a tankönyv végén található)

A könyvben szereplő kézikönyvek rövidítése

ÉKsz. = *Magyar értelmező kéziszótár*. Főszerk.: Pusztai Ferenc. Második, bővített kiadás, Akadémiai Kiadó, Budapest, 2003

H. = *A magyar helyesírás szabályai* (12. kiadás). Akadémiai Kiadó, Budapest, 2015

H. 17. = *A magyar helyesírás szabályai* (12. kiadás) című könyvben e sorszám alatt találsz a szabályt, amelynek elolvasása segít a feladat megoldásában.

SzinSz. = *Magyar szinonimaszótár*. O. Nagy Gábor – Ruzsiczky Éva. Akadémiai Kiadó, Budapest, 2005

Ismételjünk!

„A tanulás és a tudás igen fontos, de épp ilyen fontos a megszerzett tudás használata. Aki nem gyakorolja magát a gondolkodásban, nem mélyül el, annak a tudása mit sem ér.”

Tendzin Gjaco

Tendzin Gjaco [tedzin gjáko], a 14. dalai láma arra hívja fel a figyelmedet, hogy mit sem ér a tanulás, a tudás, ha nem tudod alkalmazni, ha nem gyakorolod nemcsak a megtanultat, hanem a gondolkodást is.

A nyári szünidő napjaiban biztosan sokat pihentél, sportoltál, kirándultál. Felfrissülve állsz készen az új ismeretek befogadására.

6. évfolyamon bővítetted alsó tagozatban szerzett szófajtani ismereteidet. A szó, mint a nyelv valamennyi egysége a beszédben mutatja meg igazi természetét. Többségük a mondatban különböző mondatrészek szerepét töltheti be. Erről fogsz tanulni ebben a tanévben. Mielőtt hozzákezdeneink az új tananyag elsajátításához, ebben a fejezetben átismételheted, gyakorolhatod mindazt, amit 6. évfolyamon a szófajokról tanultál.

A szófajok

A múlt tanévben rendszereztük mindazt, amit a szófajokról alsó tagozatban már tanultál, de új ismeretekkel is bővült a tudásod.

Megtudtad, hogy a szavak jelentésük, toldalékolhatóságuk és mondatbeli szerepük alapján különböző csoportokba (úgynevezett szófajokba) sorolhatók.

Láthattad, hogy a szófajok is rendszert alkotnak. A magyar nyelvészek többféle szófaji rendszert hoztak létre. Mi az egyik legismertebbet és legelfogadottabbat használtuk.

Szófajok

I. Alapszófajok

- Ige
- Főnév
- Melléknév
- Számnév
- Határozószó
- Igenév
 - főnévi igenév
 - melléknévi igenév
 - határozói igenév

II. Viszonyzó

- Névelő
- Kötőszó
- Névutó
- Segédige
- Igekötő

III. Mondatszók

- Indulatszó
- Módosítószó

Kérdések, feladatok

1. Készítsetek gondolattérképet a magyar szófaji rendszerről egy külön lapra!

- a) Írjatok példákat a szófaji rendszer minden egyes tagjához!
- b) Alkossatok mondatokat a példaszavakkal!
- c) Válasszátok ki az egyik mondatot, és bontsátok elemekre a szavait!
- d) Válasszátok ki egy másik mondatot, és csoportosítsátok a szavait hangrendjük szerint!

2. Olvassátok el Füst Milán *A magyarokhoz* című versének bevezető sorait!

*Oh jól vigyázz, mert anyád nyelvét bízták rád a századok
S azt meg kell védened. Hallgass reám. Egy láthatatlan
lángolás
Teremté meg e nagy világot s benned az lobog. Mert
néked is van lángod:
Szent e nyelv! S több kincsed nincs neked! Oly csodás
nyelv a magyar. Révület fog el, ha rá gondolsz is.
Ne hagyd tehát, hogy elmerüljön, visszasüllyedjen a
kődbe, melyből származott
E nemes-szép alakzat...*

a) Szerintetek hogyan kapcsolódik a versrészlethez Benczúr Gyula *Vajk megkeresztelése* című festménye?

b) Mit jelentenek számotokra a költő következő szavai?

Mert néked is van lángod

c) Olvassátok fel a versrészlet ígét!

d) Mit fejez ki a *teremté* igealak? Hogyan mondanátok mai magyar nyelven?

e) Hasonlítsátok össze a *vigyázz* és a *bízták* igéket nyelvtani és helyesírási szempontból!

3. Vizsgáljátok meg a következő személyneveket!

- Zoltánffy Engelhard, Zoltánfi Zsolt, Zoltán Zoltán
- Tavaszi Őszike, Tavaszi Katalin, Tavaszi Virág, Tavaszi Cintia
- Végh Béla, Végh Vladimír, Végh Vilmos
- Weéber Csenge, Weér Viktória, Weisz Vivien
- Molnár Kevin, Miskolci Márió, Maklári Mihály

a) Beszéeljétek meg, melyek azok a keresztnévek, amelyeket nem szerencsés egy újszülöttnak adni a vezetéknev ismeretében! Indokoljátok meg döntéseteket!

b) Soroljátok betűrendbe az általatok jónak tartott névválasztásokat!

c) Neked hogy tetszik a keresztned? Ha nem ismered az eredetét, nézz utána Ladó János *Magyar utónévkönyv* vagy Pálffy Gyula *Utónévkönyv* című kiadványában vagy az interneten!

4. Ismertessétek a tulajdonnevekkel kapcsolatos legfontosabb helyesírási szabályokat! Írjátok jegyzetet az ismertetéshez!

5. Készítsétek el a számnevek összefoglaló táblázatát példákkal együtt egy külön lapra!

6. Döntsd el a kiemelt szavakról, hogy melléknevek vagy melléknévi igenevek! Mi segítette a döntésedet?

Az idei nyár még **forróbb** volt, mint a **tavalyi**. A melegtől **kipirult arcú** ügyfelek halaszthatatlan dolgukat intézték az okmányirodában. Egyesek az utolsó pillanatban cserélték újra a **lejárta** útlevelüket. Mindenki megpróbált **kényszeredett** mosollyal az arcán kedvesnek látszani, de a **rekkenő** hőségben ez elég ritkán sikerült.

- a) Mi a véleményed arról az emberről, aki minden elintézendő dolgát az utolsó pillanatra hagyja?
- b) A következő mondatok az ügyintézésrel kapcsolatosak. Olvasd fel azokat, amelyeket igaznak tartasz!

Felesleges bármilyen előkészület, majd lesz valahogy. Az ügyintézésre is fel kell készülni. Majd elmondom valahogy, mit akarok. Előre össze kell szedni az ügyintézéshez szükséges papírokat. Meg kell fogalmaznom magamban, mit akarok mondani az ügyintézőnek. Az udvariaskodás csak rabolja mindkettőnk idejét. A fontos papírjaim úgyis nálam vannak.

- c) Elvesztetted a diákigazolványod. Hogyan készülnél fel a pótlására?
- d) Nézz utána, hogy magyar állampolgárként mely országokba utazhatunk útlevél nélkül! Miért nincs már szükség erre az úti okmányra a határátlépéskor?

7. Az alábbi szövegnek az az érdekessége, hogy sok *-ni* végű szó található benne. Másold le közülük a főnévi igeneveket!

Panni szeret jókat enni. Kedvence a debreceni. Mindig feni rá a fogát. Gyakran lemegy venni a boltba. Megsütni viszont az édesapja szokta. Panni utána megkeni mustárral, majd jóízűen elfogyasztja. Bár mosogatni nem szeret, most mégis megteszi. A barátjánőjével moziba szeretne menni. Úgy pedig könnyebb bármit kérni a szüleitől, ha látták segíteni a házimunkában.

8. Melyik szófajra ismer az alábbi megnyilatkozás alapján? Találj ki te is hasonló feladványt az egyik szófajra!

Engem egyáltalán nem lehet toldalékolni. Ritkán vagyok magányos. Többnyire ígékhez kapcsolódom, de nem vetem meg az igeneveket, az ígékből képzett névszókat sem. Van, amikor elől megyek, van, amikor hátul kullogok, de az is előfordul, hogy valaki a hozzátartozóm és közműm furakodik.

9. Olvassátok fel az alábbi párbeszédet úgy, hogy a benne előforduló, az igényes köznyelvben nem használatos kifejezéseket helyesre cseréletek! ●●

– Szeretném megkérdezni tőled, hogy nem-e jössz el mivelünk lovagolni.

– Már hívott Gergő is, és megmondtam neki, hogy szívesen titeket tartok. Sajnos nem ismerem pontosan azt a helyet, ahol találkoztok, ezért gyere elémbé.

– Szívesen elébed megyek.

a) Gyűjtsetek a fotóról határozószókat!

b) Alkossatok mondatokat a határozószókkal!

10. Olvasd el a *Tojásos, sajtos meleg kifli* Kata által leírt receptjét!

Három tojást habosra keverek. 10 dkg reszelt sajtból annyit teszek hozzá, hogy kemény masszát kapjak. Megsózom, megborsozom. A hosszában félbevágott kifliket kissé megpirítom, vajjal megkenem, és a sajtos, tojásos masszát elosztom a tetejükön. Az egészet meghintem köménymaggal. Grillsütőben 10 perc alatt aranyárgára sütöm.

a) Írd le a tojásos, sajtos meleg kifli hozzávalóit!

b) Vajon miért kell a kifliket először kissé megpirítani?

c) Mondd el a recept szövegét múlt időben!

d) Írd le a recept szövegét T/1. személyben!

e) Karikázd be az átalakított szövegben azokat az igéket, amelyekben össze-olvasást találsz!

f) Játssz el egyik osztálytársaddal, hogy megkínáld valamivel! Először fogadja el társad a kínálást, a második jelenet alkalmával udvariasan utasítsa vissza! ●●

11. Az alábbi mondatokban egy-egy helységnév bújik el. Keressétek meg őket, és íjátok le, melyik megyében találhatók! ●●

A) Vajon hisz-e Gedeon a barátjának?

B) Bárki bármit mondhat, van még remény.

C) Ezt a rekeszt helyezd a polc alá!

D) Mered e lényt megérteni?

E) Tudod-e, Gergő, melyik város látható a képen?

F) Most még te is a szeget keresed rajtam?

a) Melyik városban készült a fotó?

b) Melyik híres épületet ábrázolja a fénykép?

Alaktani elemzések

A szavak szerkezetéről már alsós korodban megtudtad, hogy a toldalékos szavak szótőből és toldalék(ok)ból állnak. Az ötödik évfolyamon megismerted a toldalékok fajtáit is.

A vadász a vadhoz közelít. Első esetben a vad szóhoz az -ász képző járult, ami megváltoztatta a szó jelentését. A vadhoz szóban a -hoz rag mondatba helyezte a vad szót.

1. Illessz a vadász szóhoz jelet! Alkoss mondatot az így kapott szóval!

Kérdések, feladatok

1. Olvasd el a következő szövegeket!

A) Weöres Sándor: Szarvasok (részlet)

Szárnya kél a fehér homoknak,
a völgyben szarvasok robognak.
Jönnek a szél-árka völgyből, egyre többen,
száz, meg még több nyargal egy-seregben.

A szittyós itatón megállnak,
szarvai kék eget kuszálnak.
Egy vén bika szétnéz, beleront a porba
és nyomában dübörög a vén horda.

B) Gímszarvasok

A színük rőt, szürkés vagy vöröses árnyalatú. Kedvenc tartózkodási helyük a vízben gazdag, szedres, bodzás erdő. Fűvelkel, lágy szárú növények, bokrok és fák leveleivel táplálkoznak.

A gímszarvascsapat vadászelnézése a rudli. A rudli magja a tehén, az éves borja és az előző évi borja. A szarvasközösség anyajogú. Több nemzedék tehenei élnek együtt borjaikkal. A fiatal bikák az öreg bikákkal alkotnak bikarudlit, amelynek vezére egy fiatal bika. Nagyon hideg télen a tehénrudlikhoz bikák is csatlakoznak. A vegyes rudlikat általában egy idős, tapasztalt, borjas tehén vezeti.

a) Hasonlítsd össze a két szöveget a következő szempontok alapján!

- ✓ a szöveg célja
- ✓ megjelenési formája
- ✓ a szöveg típusa (tudományos, szépirodalmi)
- ✓ szóhasználat (szakszerű, érzelmeket kifejező, képszerű, tárgyilagos stb.)

- b) Fogalmazd meg másképpen az alábbi, az A) szövegben szereplő kifejezéseket!
- Szárnya kél a fehér homoknak*
szarvai kék eget kuszálnak
- c) Milyen ellentmondás van a két szöveg között a szarvasközösség bemutatásában?
- d) Ismertesd az egyes rudlik összetételét!
- e) Bizonyítsd be a vegyes rudli értelmezésével, hogy a szarvasok közössége anyajogú!
- f) Írd le, hogy a B) szöveg melyik szavára ismersz rá!
- ✓ birtoktöbbsesítő jeles, ragos főnév
 - ✓ E/3. személyű ige
 - ✓ fokozott számnév

2. Másold le a következő szavakat! Írd melléjük a megfelelő szóképlet betűjelét!

számolgattam
kisebbeket
házasítottuk
hetedikesekről

A = szt + k + k + k + kh + j + r

B = szt + kh + k + kh + k + kh + j + r

C = szt + kh + k + k + j + kh + r

D = szt + kh + j + kh + j + kh + r

3. Olvasd el egy tanuló fogalmazásának részletét!

Az **osztályunk** most is **hangoskodott** becsengetéskor, mint máskor. Valaki észrevette a terembe belépő tanárnőt, és hirtelen **tapsolt egyet**. Abban a pillanatban mindenki elhallgatott, csendesen felállt. A tanárnőnk **összevont** szemöldökkel nézett ránk.

- a) Mondd el a véleményedet az osztály viselkedéséről!
- b) Mit árul el a tanárnő testbeszéde?
- c) Állapítsd meg a kiemelt szavak szófaját!
- d) Másold le a kiemelt szavakat! Bontsd szóelemekre őket!

4. Hány jelentése lehet a következő mondatnak?

A barátomnak vissza kell fizetni a pénzt.

- a) Tedd egyértelművé a mondatot! A szórendet is megváltoztathatod!

Azt fejezze ki, hogy a barátod az adós.

Azt fejezze ki, hogy te vagy az adósa a barátodnak.

Azt fejezze ki, hogy mások az adósa a barátodnak. (E/2., T/2., T/3.)

- b) Hogyan figyelmeztetnéd udvariasan az adóssodat, hogy lejárt a határidő, amiben megállapodtatok?

5. Olvasd el Gárdonyi Géza *Egri csillagok* című regényének a részletét! Készülj fel a részlet felolvasására! Felolvasás közben ügyelj a pontos olvasásra, a mondatok hanglejtésére és helyes hangsúlyozására!

A két gyerek némán és sápadtan hallgatta eddig a törököt. A fügekínálás nem oldotta fel őket a rémület dermedtségéből. Sokkal többször hallották otthon a vigyen el a török szidást, meg a hajmeresztő török meséket, hogysen akármiféle édesgetésre előbátorodtak volna. Hanem mikor azt mondta a török, hogy elviszi a szürkét, a Gergő gyerek megmozdult. Ránézett Évicára, mintha tőle várna tanácsot, s olyan arccal nézett rá, mint akinek tüske szúrja a talpát.

A szürkét viszik! Mit szólnak otthon, ha ő a szürke nélkül tér vissza?

A kis Éva mindezekre a gondolatokra nem felelt. Holt-színnel kucorgott mellette. Nagy kék szeme megnedvesült a rémülettől.

a) Másold le, melyik igékre igazak az alábbi megállapítások!

- ✓ Feltételes mód, múlt idő, T/3.
- ✓ Kijelentő mód, jelen idő, E/3.
- ✓ Feltételes mód, jelen idő, E/3.

b) Másold le azokat a szavakat, amelyek helyes leírásában a szóelemzés elve segít!

c) Írd le, melyik szóra gondoltunk a szövegrészletből!

- ✓ Ragos, alapfokú határozatlan számnév
- ✓ Többes számú ragos főnév
- ✓ Ragos mutató névmás

6. Párosítsd a kiemelt szavakat a nekik megfelelő alaktani képlettel!

A) hallgatta	1. névszótő + képző + képző + rag
B) dermedtségéből	2. igetű + képző + jel + rag
C) mondatokra	3. igetű + képző + képző + jel + rag
D) hallották	4. névszótű + képző + képző + jel + rag
E) némán	5. igetű + kötűhangzű + jel + rag
F) édesgetűsre	6. névszótű + rag
G) réműletűben	7. igetű + képzű + kötűhangzű + jel + rag

a) Állapítsd meg a szavak szűfaját!

b) Írd le a *hallgat* szű minél több rokon értelmű megfelelűjét!

A kommunikáció

„A nyelv titokzatos dolog. Nemcsak a beszéd, a szó közöl, többet mond olykor a szem, egy félbehagyott kézmozdulat.”

Pilinszky János

Valóban titokzatos dolog a nyelv. Ahogyan a híres magyar költő írta, nemcsak szavakkal tudunk közölni valamit. Ezt már te is tapasztaltad a mindennapi kommunikációid során. S talán már tudatosabban érzékeled a testbeszéd jeleit, hiszen 5. és 6. évfolyamon ismereteket szereztél az alapvető gesztusokról, a tudatalatti, önkéntelen gesztusokról, majd a szándékos gesztusokról, amelyeket a beszéd helyett vagy a beszéd kísérőjeként használunk.

Ebben a tanévben a védőkorlátokról és a társaságban zajló testbeszédről olvashatsz. A korábbi évekhez hasonlóan ezeknek a szövegeknek a feldolgozásakor fejlődik a szövegértő képességed is. A mindennapos kommunikációs helyzetek közül a megbeszélésről és a vitáról esik majd szó.

A *Hangzó anyanyelvünk* című fejezet gyakorlataival tovább csiszolhatod szép és helyes ejtésedet, beszédedet.

Hangzó anyanyelvünk

A következőkben olyan gyakorlatokat találsz ízelítőül, amelyek segítségével szebb lesz a kiejtésed. Ne feledd, igazán jó eredményt csak akkor érhetsz el, ha ezeket a gyakorlatokat rendszeresen végzed!

Helyesejtési feladatok

1. Végezzetek közösen légzőgyakorlatot!

Kilégzés – belégzés 3 – visszatartás 2 – kilégzés 25 (30, 35, 40) másodpercig

2. Kilégzés közben ejtsetek sz hangot!

3. Kilégzés közben ejtsétek az sz–cs mássalhangzókat egymás után!

4. Végezzetek koncentrációs légzőgyakorlatot! Mondjátok egy alaplevegővel a következőket!

a) Tizenhárom óra az egy óra, tizennégy óra az két óra, tizenöt óra az ... éjfélig.

b) Meggyet szerdán, szőlőt eszem csütörtökön, meggyet szerdán, szőlőt eszem csütörtökön...

c) Szőlőt eszem szerdán, meggyet csütörtökön, szőlőt eszem szerdán, meggyet...

d) Reggel elutazom, délután megérkezem, reggel elutazom, délután...

e) Az év hónapjait háromszor.

f) Az év hónapjait oda-vissza kétszer.

5. Ejtsétek a következő hangsorokat élénk ajakmozgással és közepes hangerővel!

a) sü-szi, sö-szé, so-sze, sa-szá, sá-sza, se-szo, sé-szö, si-szu, sö-szü

b) se-szi, se-szé, se-sze, se-szá, se-sza, se-szo, se-szö, se-szü, se-szu

c) cse-szé, cse-sze, cse-szá, cse-sza, cse-szo, cse-szö, cse-szu, cse-szü

d) zse-szi, zse-szé, zse-sze, zse-szá, zse-sza, zse-szo, zse-szö, zse-szu, zse-szü

6. Mondjátok el a következő nyelvtörőket először lassú, aztán közepes, majd gyors, végül nagyon gyors tempóban!

a) Mit lopsz, Küklopsz? Tán gipsz klipszet lopsz, Küklopsz?

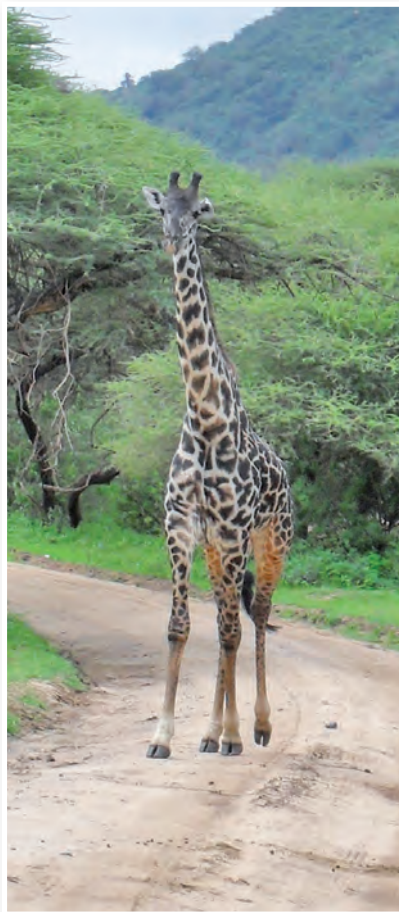
b) Kicsi kocsi, kicsi kecsege. Csíz csacsog-e? Kocsi recseg-e?

c) Halló, Lajos! Hajós Lajos! A te hajad halolajos.

d) Mit sütsz, kis szűcs? Tán sós strucchúst sütsz, kis szűcs?

7. Olvassátok nagy ajakmozgással, közepes hangerővel a következő szavakat!

a) színész	b) címez	c) zokog
rossz	cicomás	zenész
gyűszű	cikcakk	zúzmara
aszály	cókmók	ötvöz
asszony	lakkcipő	időzz
erszény	cérna	mézzé
beszáll	strucc	rozoga
szoknya	becenév	zengés
szúnyog	cédula	lázít
tejszín	cincog	gazzal
vessző	vicces	zizzen
d) sűgó	e) csokor	f) zsold
suhanc	csámcsog	pázsit
sípszó	kalapács	zsemle
hegedűs	tölcsér	pizsama
gyűrűs	loccsan	hátizsák
maszatos	csodás	zsarnok
színezés	narancs	zsiráf
sáros	csóka	zsibong
süssél	megcsíp	garázs
mosson	csacsog	zsizsik
susog	fröccsen	rizzsel

8. Most verseken, szövegrészekeken gyakoroljátok az sz-c-z-s-cs-zs hangok helyes ejtését!

a) Ki látott már ilyen csodát?!
 Megkergült az egész világ!
 Diófákon krumpli terem!
 Búzát vetnek szőlőhegyen!
 Tűzhányóból lekvár lövell...
 A kemence fagyot lehel...
 Jámbor keszeg hajszol csukát...
 Szekér húzza kocsis lovát...
 Malac él a galambdúcban...
 Limonádé van a kútban...

Kelepel a tavi béka,
 gólyát üldöz néha-néha.
 Reggel a nap ágyba bújik,
 akkor kél a bagoly, kuvik...
 Nyúl a kopót megkergeti,
 tölgy a makkját zsákba szedi...
 Cirmos macska házat őriz,
 fenevad lett még az őz is!...
 Kilátott már ilyen csodát?!
 Megkergült az egész világ!...

Szalai Borbála: Megkergült az egész világ

b) *Se szeri se száma
a szűk sátor szélén
a szűnyogok száma.*

*Százával szuszognak,
a sásban susognak
vérszívásra várva.*

*Szóra sem érdemes
– szól a szikár sáska,
vérszopók vadásza.*

*Megeszem egyszerre
estére, kettesben
szerény vacsorára.*

Murayné Szy Éva: *Se szeri se száma*

c) *A halász a Tiszán halászott, hosszan ült hasztalanul. Bosszankodott. Hopsz, lesz valami a hálóban. Húzta, húzta, húzta, nem tudta kiszedni. Jaj-jaj, a hal húzta vissza a halászt. Egészen a szigetig úszott vele. Szegény halász ott kászálódott ki. A hal aztán büszkén mutatta uszonyaival a keszegeknek: ilyen hosszú halászt fogtam.*

d) *Az őzike a zöld mezőn legelgetett. Zizzent a bozót. Az őz odanézett, mi az a zaj. Valami izeg-mozog a bozótban. Géza ült ott fényképezőgéppel a kezében. A hiú őz azonnal mozdulatlan pózba vágta magát.*

e) *A csacsi csuda igénytelen állat, elég neki a csalán, a bogáncs. Ha csínján bánunk vele, nem makacskodik, kicsiket lépkedve vidáman üget a kicsi koci előtt, vagy csomaggal a hátán csöndben bandukol. De ha megmakacsolja magát, csökönyösen megáll, hiába csapkodjuk vagy csalogatjuk, el nem indul.*

f) *A régi háziasszonyok mozsarakban törték a diót, a borsot, s olykor a cukrot is. A mozsarak többnyire rézből készültek, de voltak vasmozsarak is. A mozsárban a mozsártörővel mindent apró morzsákra lehetett törni. A szépen kitisztított mozsarak ma már csak díszei a konyhának.*

Montágh Imre: *Tiszta beszéd*

g) *Az első megrázó élményem a kerékabroncsozás lett. Harapófogókkal ragadták meg a segédek a hatalmas széntűzben izzó vaskarikát. Így futottak vele a fakerékhez. Az egyik inas a nagykalapácsot tartotta, a másik a vödörket. A vaskarikát, amely fehéren izzó állapotban tágult, a kerékre helyezték. Apám villámgyorsan kezelte a kalapácsot. Közben vezényelt. A fa tüzet vetett. Odazuhintottak egy fél kanna vizet. A kerék gőzt, füstöt lökött. Újból tűz lobbant. Újra víz. Aztán az utolsó gőzbokor is szétlebbent.*

Illyés Gyula: *Munka*

A testbeszéd

Az 5. és 6. évfolyamos *Nyelvtan* tankönyvek azonos című fejezetében már sok érdekességet és hasznos tudnivalót olvashattál a testbeszédéről. Foglalkoztunk a távolságtartással, a kéz-fogással, az arc- és állgesztusokkal, a szem mindent kifejező erejével. Megismerhetted a különbségeket az önkéntelen és a szándékos gesztusok között. Emlékszel? Egy ember valódi énjét mindig az önkéntelen gesztusai tárják fel.

Védőkorlátok mögött

Védőkorlátok mögé bújni nagyon normális emberi reakció¹. Figyeld meg a kisgyerekeket! Ha félnek valamitől, mindig valamilyen tárgy mögé bújnak. Lehet ez akár egy szék, egy asztal, esetleg szekrény. Ha az anyukájuk vagy az apukájuk a közelükben van, átkarolják a térdét, és mögé húzódnak. A gyermekkori reakciók a későbbi évek során is megmaradnak, csak finomabbá válnak. Egy felnőtt embertől kicsit komikusan hatna, ha elbújna valaki vagy valami mögé, bár nagy ritkán még ez is előfordulhat.

1. Idézzétek fel, hogyan változik a hazugság palástolása az évek múlásával!

Ahogy a gyermek egyre idősebb lesz, ez a rejtőzködő magatartás is átalakul. Amikor már eléggé nevetségesen hat a külvilág tárgyai mögé bújni, mindenki megtanulja összefonni a karját a mellén, ha számára veszélyes vagy kellemetlen helyzetbe kerül.

2. Mondj példát arra, amikor egy felnőtt más mögött keres menedéket!

Az Amerikai Egyesült Államokban érdekes kísérletet végeztek diákokon. Két

csoportra osztották őket. Az egyik csoporttól azt kérték, hogy kényelmesen, fesztelenül üljenek, ne tegyék keresztbe se a kezüket, se a lábukat, úgy hallgassanak végig egy előadást. A másik csoportbeliek ugyanazon az előadáson vettek részt, de szorosan összefont karral. Utána mindkét diákcsoport számot adott arról, mire emlékeznek a hallottakból, mennyire sajátították el a tananyagot. Meglepő eredmény született. Az összefont karú diákok teljesítménye 38%-kal elmaradt a laza helyzetben, kényelmes székeken ülőkéhez képest. A kar-keresztbező tanulók kritikusabbak voltak, kevésbé figyeltek az elhangzottakra.

Kérdések, feladatok

1. Beszélgetsetek arról, szerintetek az életkor előrehaladtával miért finomodnak a gyermekkori gesztusok!

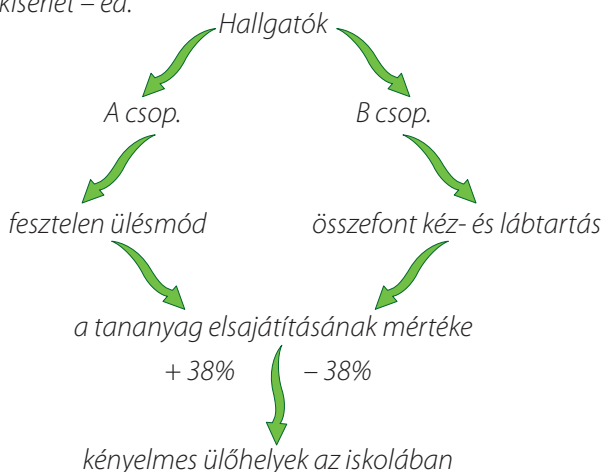
2. Értelmezzétek a *rejtőzködő magatartás* kifejezést! Mi lehet az oka a kialakulásának?

¹ reakció: a szervezet válasza valamilyen külső, belső ingerre

3. Vitassátok meg az osztályban, vajon miért a mellüket „védik” az emberek! Használjátok fel történelem- és biológiaórán szerzett ismereteiteket is!

4. Számolj be az egyesült államokbeli kísérletről a jegyzet segítségével!

3. bek.: Egy USA-beli kísérlet – ea.

5. Hogyan próbálnád meggyőzni egy iskola vezetőjét egy iskolai bútorokat forgalmazó cég termékmenedzsereként, hogy új székeket rendeljenek a cégedtől a tanulók számára? Játsszátok el a jelenetet!

6. Hozzatok magatokkal a következő órára társas összejevetelen készült saját fotókat vagy újságkivágásokat!

Társaságban

Sok helyen megfigyelhatsz kisebb csoportokat, amelyeknek tagjai kivétel nélkül keresztbe tett karral és lábbal állnak a szokásosnál nagyobb távolságra egymástól. A szabályosan összefont kar szinte mindenhol ugyanazt a védekező vagy negatív magatartást fejezi ki. Gyakran láthatsz te is ilyet, amikor valaki idegenek közé kerül: sorba álláskor, liftben, ismeretlen társaságban stb., ahol az ember tanácstalannak, bizonytalannak érzi magát.

Ha szeretnél társaságban segíteni annak, aki karkeresztezéssel próbál védelmet szerezni a bizonytalanság, az újtól való félelem ellen, kínáld meg valamivel, nyújts feléje süteményt, üdítőt! Hogy bármit meg tudjon fogni, szét kell tárnia a karját, így a magatartása is nyíltabb lesz. Esetleg felfordított tenyérrel kérdezhetsz tőle valamit. A felfordított tenyered azt mutatja, őszinte választ vársz.

1. Te mit kérdeznél társaságban egy összefont karú, új ismerőstől?